

Landskap: Småland Upptecknat av: Folkskoll. G. A. Hartman
 Härad: S. Möre Adress: Vissefjärda
 Socken: Vissefjärda Berättat av: upptecknaren
 Uppteckningsår: 1946 Född år 1888 i Vissefjärda

Offer mot sjukdom.	s. 1-2.	H. G. 1.
Tranor och värfundagen.	s. 3-4.	" 14.
Arbetsgillen.	s. 5-11.	" 7
Lekar.	s. 12-21.	" 2.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 9975:/

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Offer mot sjukdom.

Om detta kan jag endast berätta ett par saker från min hemby, Fågelasjö i Vissefjärda socken. Det rörde sej om att binda sjukdomar vid stora träd, som växte enstaka.

Vår närmaste granne hade i sitt "bol" en väldig al, den största av detta trädslag som jag nånsin sett. En sommar hände det sej efter det djuren släppts ut på bete på våren, att en kviga fick blodgång, s.k. sommarsjuka. Den tiden hade man ingen veterinär närmare än i Lyckeby i Blekinge, omkring 5 mil bort. Därför var det att kurera djuren själv eller med hjälp av kloka gubbar eller gummor. Nu hör till saken, att vår grannes svärmor var s.k. klok gumma och ofta sågs syssla med mystiska förehavanden. Det var väl hon som med anledning av kvigans blodgång satte i gång med att bota henne på följande sätt: det borrades ett hål nere i roten av alen, och i detta slog man litet av den blodiga urinen från kvigan, varefter hålet igenstängdes med en trätapp, som slogs i fast samt avsågades jäms med barken. Om de som deltog i denna ceremoni också uttalade några besvärjelser kan inte med säkerhet fastslås, men troligen var detta fallet, om man känner grannens svärmor rätt.

ACC. NR M.9975:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På ett annat ställe i förutnämnda by hade man en väldig oxel, stående på en åker. En gammal sägen nämnde, att det var mycket farligt att nedhugga trädet i fråga, ty då skulle ägaren till gården få otur med djuren eller råka ut för en olycka av annat slag. Alltnog: oxeln fick stå där den stod mitt i åker, oaktat den skämde grödan genom sina väldiga rötter och skugga. Här i denna oxel brukades det att binda tandvärken genom att borra ett hål i stammen och i detta nedlägga en utdragen tand eller tandrot. Efter den proceduren skulle vederbörande icke mer besväras av denna irriterande åkomma! Då nya tider bröt in försvann även vidskepelsen visavis nämnda träd, och på grund av den skada på åkerjorden, som det åstadkom, fällde man det och tog det till virke och ved, och detta utan att några efterräkningar från mystiska makter avhördes.-

ACC. NR M. 9975:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVTranan och Vårfrudagen.

Någon egentlig tradition angående ovanstående har vi egentligen ej i denna bygd, mej veterligt, men en del sporadiska uppgifter finns dock att anteckna.

Troligast är väl att man satt tranan i förbindelse med Vårfrudagen av den anledningen, att hon vid den tiden brukade höras och synas vid vårflyttningen och att hon var ett av vårens förebud. Vid Vårfrudagen var ju dag och natt lika långa, den långa och mörka vintern var slut, slut var det på besväret med eldning och spingandet av lysstickor. Man hade nu så långa dagar, att allt arbete om kvällarna kunde inställas, varför alla husets folk skulle vara redo att krypa i säng vid mörkrets inbrott. Man sparade alltså in lyse och ved med anordningen av den tidiga läggningen, vilket för de fattiga småbönderna här var tacknämligt. "Tranan bär ljus i säng" blev därför parollen till att lägga sig vid dagsljus för att sedan också stiga upp i dagsljus. Ingen användning av konstgjord belysning behövdes alltså efter Vårfrudagen.

Seden att ge bort gåvor vid Vårfrudagen kan jag inte minnas ägde rum i min barndom för omkring 50 år sedan. Däremot har den numera in-

ACC. NR M. 9975:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vandrat här och där i orten - liksom en del andra seder och bruk, såsom Luciafirande, doppa i grytan, julgran o.a. Mina barnbarn, bosatta i Emmaboda köping, brukar vid Vårfrudag erhålla presenter i form av godsaker av skilda slag, vilka placerats i en papperspåse vid deras sängar, där de finner dem vid uppvaknandet på Vårfrudagens morgon. Men ute på rena lundsbygden har jag mej intet fall bekant.

Allmänt kallas ju Vårfrudagen nu "våffeldagen", och då ska man som kaffebröd få nybakade våfflor, liksom man ju sedan gammalt under fastlagen äter bullar, vid "vita tisdag" plättar, kroppkakor e.dyl. "vitmat".

Till sist kan nämnas, att som väderleksmärke har man Vårfrudagen i så måtto, att om myrorna krupit upp ur stacken före den dagen, det säjs att de ska få vara inkrupna igen lika många dagar efter som de varit ute före Vårfrudag.

ACC. NR M. 9975:5LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVArbetsgillén.

Fåglasjö by i Vissefjärda socken hör till de allra äldsta inom denna trakt. Detta tyder namnet på. De flesta byarna sluta på ändelsen "måla", t. ex. Pellamåla, där min skola är belägen, vilket tyder på att måla-byarna äro yngre, uppkomna genom utflyttning på skogen av bondsöner från de urgamla byarna.

I min barndomsby Fåglasjö var för ett 50-tal år sedan ett 10-tal bond^{gårdar}, den största ägd av min far och betecknad som 3/8 mantal. Övriga var 1/4 eller 1/8 mantal eller mindre. Laga skifte ägde här rum omkr. 1830.

Bebyggelsen i byn var i min barndom något spridd, men avståndet till vår närmaste grannes boningshus var icke mer än cirka 10 m. Till de övriga var avståndet större, dock icke överstigande 200 m. Det är tydligt att de längst boende från centrum vid laga skiftet eller också tidigare flyttat ut från de gamla tomterna i mitten av byn.

Rörande arbetsgillén kan ju något berättas från tiden jag minnes. Jag kommer särskilt väl ihåg brytgillet, som hölls vart år, på hösten, i mitt hem. Byn ägde en gemensam basta, där linet torkades. Denna var ut-

ACC. NR M. 9975:6.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

grävd i en backe samt murad av sten av lämplig form, sådan den var av naturen. Endast främre gaveln samt taket var synligt utifrån.

Inuti bastan var en ugn, men huset hade ingen skorsten, utan skulle röken gå ut i rummet och värma upp det på stänger utbredda linet, så att det blev torrt att kunna brytas lätt. Redan ett par dar i förväg innan brytkalaset skulle gå av stapeln inlades linet i bastan, allt på en gång varefter vi småpojkar skulle stå för eldningen. Det var spännande att få uträtta detta arbete, krypa in i bastan samt ligga på golvet bredvid ugnen, ty där besvärades man icke så mycket av röken. Denna trängde i stället upp mot taket, där stängerna med linhalmen var. På grund av röken blev linhalmen brunaktig efter torkningen, och naturligtvis luktade både den och det brutna linet intensivt av röken.

Den bestämda dagen för brytning var inne, efterlängtnad av alla som ett avbrott i det enformiga livet i byn. Som brukligt var var alla människor som kunde hantera en bråta inbjudna inom byn, och tidigt i daggroningen infann de sej med var sin bråta på axeln utom en, som hade till uppgift att sköta hämtningen av den torkade linhalmen ur bastan, lagom "händer" att överlämna på stället till brytarna. Som de var ett tiotal

ACC. NR M. 9975:7.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mannar till att sköta bråtorna, hade han jämt göra att springa från och till bastan. Som en kuriositet kan nämnas, att vi i vår trakt aldrig hade kvinnfolk till att sköta bråtorna utan detta var karlgöra, men ett par kvinnor var dock med vid bastan brytningsdagen för att vrida hop linlockarna väl och prydligt samt lägga dem i säckar. Kvinnornas egentliga arbete med linet kom efter brytningen: dagen efter denna skulle de skäkta, dels för att medan linet var varmt gick arbetet lättare, dels var man försedd med kalasmat, som blivit över från brytgillet.

Då man den tiden slaktade så gott som allt som behövdes under hela året på hösten, hade man gott om sovel vid gillet. Man slaktade får och nöt, som var feta efter allt det goda betet i ängarna, och det bjöds naturligtvis på dricka att skölja ner med. Kaffe skulle man ha samt mycket med brännvin och hembryggt öl. Under arbetet var pratet i full gång, så det märktes gott att det goda drickat löst tungans band, men överförfriskade fick de inte bli under arbetet. Om det senare på kvällen efteråt blev skarpare tittat i glasen, så hörde detta till. Brännvinet var på den tiden billigt, 65-75 öre per liter i ankare om 40 liter, och ofta inköpte man sitt behov från något gästgiveri eller bränneri i Skåne. På kvällsgillet var böndernas hustrur även inbjudna.

ACC. NR M. 9975: 8.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om några dagar var det sedan en annan bondes tur att ha brytkalas, och så fortgick det hela hösten, tills alla undangjort brytning och skäkning. Man hade nämligen var och en sitt linland varje år, lika punktligt som man sådde råg och annan säd eller satte potatis, men så behövdes det också lakan, handdukar m.m. dylikt i den tidens hushåll med de stora barnskarorna samt tjänare. Bl.a. kan nämnas att i mitt hem var vi elva syskon samt ett par tjänare. Femton personer alltså! Det måste gå åt en myckenhet både till kläder och mat i en sådan familj. Och många var de även i andra hushåll. För att kunna hålla kläder, slitstarka och varma, var det alldeles nödvändigt att ha lin samt mycket med ull, och hemslöjden stod den tiden också i sitt flor.

Av andra gillan minns jag, att man vid olika tillfällen under året ställde till med något extra gott till husets folk, t.ex. när man slutade tröskningsarbetet på våren. Sedan man under många månader slitit med slagtröskning var det mänskligt att man väntade sig lite av fest, när sista neken var tröskad, vilket skulle ske om möjligt till i mars. Då koktes det "vit gröt" (risgrynsgröt eller gröt av hemmatillverkat potatismjöl, som var småklumpigt och ej likt det man nu köper i affärerna.

Far och drängen och de vuxna sönerna fick sej kanske även en sup eller två till gröten, det var allt.

På tal om potatismjöl, så skedde tillverkandet av detta under hösten, mitt i potatisplockningen eller strax efter. På den tiden hade man vart år här i orten hos varje bonde en s.k. bränna, svedjeland, och på ett sådant tog man i regel två skördar. Första året hade man potatis, andra året råg. Jag har själv åtskilliga år under barndomen varit med om både att hacka ner "brånapotatis" ("brånapäan" sa man förresten då) samt att på hösten plocka upp dylik potatis. Man fick i en bränna betydligt större potatisar än på vanlig åker (askan och det svarta "smetet" blev en utmärkt gödning), och sådana knölar lämpade sej bäst, när man rev dem för hand. För ju större de var, desto mera skyddad var man, så att man inte fick händerna sönderrivna av det vassa järnet. Men det skedde ändock, hur försiktig man än var. Många gånger ställde man till "revkalas", då husets ungdomar och tjänstefolk samt ungdomarna i byn samlades växelvis hos varandra om kvällarna och rev potatis. Det var såväl pojkar som flickor med, och när arbetet var slut för kvällen vankades det kaffe och annat

ACC. NR **M. 9975:10.**LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gott som tack för hjälpen. Någon av pojkarna hade kanske ett magdeburger-skåp med sej eller också sände man bud på en spelman, och då blev det en stunds dans som extra krydda på kvällen. Men några nattsudderier tolererades ej, ty dagen därpå måste arbetet på åkern eller andra göromål pågå i vanlig ordning.

Efter utearbetets slut på hösten var det fruntimmernas sak att göra i ordning tvätten, byka, innan det blev för kallt. Pigan eller husets vuxna döttrar stod då för detta, och byken ägde rum på kvällen. Under dagen hade man "stukat" och gnott kläderna, på kvällen skulle de sedan i bykkaret, där de rengjordes med asklut, som kokades och påöstes några timmar. Pojkar och flickor passade då på att göra besök i tvättstugan för att hjälpa till. Då var det sång och prat ikring bykgrytan, och som avslutning blevo alla inbjudna att dricka kaffe i stugan. Det var en god avslutning på dagens slit och delvis nattvak. Dagen därpå klappades de varma tvättkläderna, som antingen sköljdes och bankades i närliggande sjö eller allra bäst i en bäck med rinnande och klart vatten.

Frågelistan innehåller även en punkt om "kör-öl". Detta namn är oss här i orten välbekant, ty köröl förekommer fortfarande någon gång

ACC. NR M. 9975: //LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I regel var det förr så, att någon backstugusittare eller hantverkare gick och bad om att bönderna i byn en viss bestämd dag skulle komma till honom med t.ex. ett lass ved. Veden skulle lämnas gratis, avlämnaren fick som betalning "öl" för gåvan, d.v.s. spendering med mat, kaffe, öl och brännvin. Så mycket billigare för vederbörande mottagare av veden tror jag inte det blev på detta sätt, men så fick man sej ju ett kalas, och det var ju alltid tacknämligt i enformigheten. Körölet kunde även gälla körslor, såsom då en torpare ej själv hade dragare, så bjöd han till sej några av bönderna att komma med ök och redskap samt göra jordbruksarbetet åt honom. Ville man ha några lass gödsel till sin täppa, så bad man om ett lass av var bonde i byn, mot att dessa fick sej ett kalas efter arbetets slut. Om någon mindre bemedlad tänkte bygga sej hus eller reparera ett gammalt men inte hade virke, genast var man färdig att bjuda till kör-öl. Och som regel hörsammades en dylik inbjudan villigt av byns åboar.-

M. 9975: 12.

1.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Folkskoll. G.A.Hartman
Härad: S.Möre. Adress: Vissefjärda.
Socken: Vissefjärda. Berättat av: Upptecknaren.
Uppteckningsår: 1946. Född år 1888 i Vissefjärda.

L E K A R.

Om Eder förfrågan om gamla lekar har jag icke mig bekant de i listan omfrågade, men ska jag försöka omnämna andra, som var vanliga här i min barndom, för c:a 50 år sedan.

✓ "Ticka pengar".

Ett mycket vanligt tidsfördriv vi pojkar hade, särskilt om söndagarna, då vi var lediga från arbete på jordbruket, var att "ticka pengar", som vi benämnde leken eller rättare spelet om pengar. Det kan väl översättas med "slå pengar".

Det tillgick så, att varje deltagare satsade en slant, t.ex. en tvåöring. Slantarna lades i hög med "gubbe" uppåt. Var och en deltagare hade en slyta eller kort och mjuk käpp eller också använde samtliga samma käpp för att allt skulle gå så rätt till som möjligt. Man drog sen lott, vem som skulle börja. Det gällde sedan att medelst slag med käppen, i tur och

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR M.9975:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ordning, försöka vända pengarna. Endast ett slag vardera tilläts. Den som med slagen vände slanten, fick ta den som vinst. Ett slag i min barndom var detta spel mycket populärt och bedrevs på alla lediga stunder av pojkar i alla åldrar. Man lägrade sig på någon grön plätt, där gräset var kort, men annars gick det att spela på vägen, där det var slät mark. Man hade den tiden ont om örena, så det var inte stora belopp, som omsattes, men det var spänning med det liksom i alla hasardspel.

"Peta boll".

Denna lek kunde bedrivas antingen på en skolas lekplan eller på gården vid hemmet, men mest var man på mark utan gräsväxt. Antalet deltagare kunde variera, men mest spännande var det när det var många. Var deltagare hade en stadig käpp, meterlång, och så gjorde var och en sig en liten håla i marken, där sedan käppen skulle stå. För att bestämma, vem som skulle gå med bollen - på den tiden fanns det inga vare sig massiva eller luftfyllda gummibollar, utan vi hade antingen en av tråd, virad omkring en tyglapp, alltså som ett litet nystan, eller också hade

M. 9975:14.

2.

Landskap: Småland
Härad: S. Möre
Socken: Vissefjärda
Uppteckningsår: 1946
Upptecknat av: Folkskoll. G.A.Hartman
Adress: Vissefjärda
Berättat av: Upptecknaren
Född år 1888 i Vissefjärda

vi letat rätt på en svamp, vuxen på ett träd, av vilken en boll skars ut - räknade man på med en ramsa, t.ex. "Ene, bene, buse, back etc."

När det var färdig att börja, skulle alla deltagare stå och hålla käppen i handen med nedre änden i hålan. Så var det för den som gick med bollen att föra den så nära som möjligt intill en deltagare samt med ett slag få bollen att "bränna" honom. Detta måste undvikas av den anfallne, vilken svängde sig och sökte undkomma, men hela tiden måste käppens nedre ände vara i hålet. Det gällde att avvärja även genom att kvickt dra opp käppen samt med ett slag slå bort bollen så långt som möjligt. Men det var att vara kvick, för annars kunde bollhavaren under tiden sticka sin käpp i den anfallnes hål, då om det lyckades denne fick gå med bollen.

Även de icke direkt anfallna försökte slå bort bollen, men kunde en av dem förlora sitt hål till bollhållaren. För att göra det hela mera invecklat och spännande, kunde man ta hålet för den andre, vilken som helst, som var bort med käppen ur det.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR M. 9975:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Räkna krybak".

✓

Vi kallade leken verkligen så, men är detsamma som kurragömma. En utsågs genom "räkning" med ramsa att leta. Han stod bortvänd mot en vägg medan han räknade till hundra, och under tiden hade deltagarna hunnit gömma sej: i uthus, bakom stenar och buskar osv., där det antingen var svårt att leta reda på den gömde eller också lätt att överrumpla den letande samt springa före honom till stället, där det skulle spottas för dem. Om den letande hittade en deltagare, sprang han till stället och spottade samt skrek "Kalle är sur" eller "tvi för Kalle". Hann Kalle först oaktat den letande sett honom, skrek han och spottade vid stället och sa: "Tvi för mej". Han blev "söt". Den som först blev sur skulle "räkna" d.v.s. leta nästa gång. Var några så väl gömda, att de inte kunde hittas, skrek den letande: "Kom fram, ni är söta!"

Den leken var mycket uppskattad av både pojkar och flickor, och särskilt lekte man den omkring och vid ladugårdar och uthus, där man hade goda gömställen. Naturligtvis var den endast lämplig under den varma årstiden från vår till höst.

M. 9975:16.

3.

Landskap: Småland
Härad: S. Möre
Socken: Vissefjärda
Uppteckningsår: 1946

Upptecknat av: Polskoll. G.A.Hertman
Adress: Vissefjärda
Berättat av: Upptecknaren
Född år 1888 i Vissefjärda

✓ Bära stång.

En lämplig stång, lagom lång och ej alltför tung utvaldes. I tur och ordning fick så deltagarna pröva, om han kunde balansera stängen i handen där den skulle stå lös i flatan, eller om det var fråga om ett metspö e.d. som var lätt, balansera det på ett finger. Man skulle sen gå med stängen eller spöet en viss distans och tillbaka till utgångspunkten. I denna lek var det endast pojkar som deltog.

1 "Slå trill".

Förr i tiden var det ju knappt någon trafik på vägarna, då cyklar var sällsynta och bilarna ännu ej uppfunna, varför vi pojkar ofta höll till där med våra lekar, t.ex. slå trill (slå trissa). Man kunde vid den leken antingen vara blott två, en på vardera hållet, eller flera, då deltagarna delade upp sej, så att ungefär lika många och lika stora pojkar var på varje sida. Alla var beväpnade med en rejäl stake, och gemensamt hade man en trilla (trissa), tumstjock och avsågad av en rund vedklump av björk,

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR

M. 9975:17

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ungefär 15 cm i diameter. Man drog ett streck över vägen där vardera parten ställt sej, omkring 25 m från varandra. Genom "påräkning" utsågs det lag, som skulle börja trilla. Trillan sändes i väg, och motparten hade att hindra den från att gå över linjen genom att slå till den med staken. Han kunde då ge "bakslag", då han och laget fick flytta fram dit där trillan efter bakslaget stannade, och motparten i motsvarande mån dra sej tillbaka. Var det flera på var sida, stod de också och försökte hindra trillan, om icke den förste lyckades. Så gick spelet fram och tillbaka, och var det särskilt skickliga deltagare på ena sidan, kunde motspelarna drivas tillbaka kilometervis, innan leken upphörde. Naturligtvis måste man ha trillor i reserv, för vid de våldsamma bakslagen hände det att trillan gick i bitar. Leken var våldsam och ibland kunde vid ett bakslag en av deltagarna få trillan i skallen, så att det blev en bula eller blodvite. Vi tyckte leken var rolig, kanske mest för att man fick ta ut krafterna ordentligt vid slungandet av trillan eller vid bakslagen, en verklig lek för friska pojkar.

M. 9975:18.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Folkskoll. *G. Martman*

4

Härad: S. Möre

Adress: Vissefjärda

Socken: Vissefjärda

Berättat av: Upptecknaren

Uppteckningsår: 1946

Född år 1888 i Vissefjärda

✓
Kägelspel.

I vår by hittade vi själva på ett kägelspel, som gick till som följande:

Vi sågade av rundbitar av en stång, omkr. 7-10 cm i diameter samt 20-25 cm långa. Deltagarna, en eller flera på var sida ställde upp sej på vägen c:a 15 m från varandra, och tvärs över vägen ställdes käglorna opp, 8-10 vid var ände med jämna mellanrum. Så gällde det att försöka, vilket parti som först kunde slå omkull motpartens käglor med en käpp, 60-70 cm lång samt med en diam. av ungefär 3-4 cm. När käpparna eller käpparna, för man kunde ha två eller flera - kastats på ledet av käglor hos motparten, tog denne och kastade käppen tillbaka på sin motspelares kägelrad. Den som hade någon kägla över då den andre förlorat alla, hade vunnit. Ibland bytte man plats, såsom fallet är vid fotboll, då man byter planhalva. Spelet var mycket intressant, och armarna fick ledas till ordentligt vid kastningarna. Man lärde sej också precision genom leken.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR M. 9975 : 19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Skjuta hare".

✓
Denna lek kunde ha ett obegränsat antal deltagare, pojkar och flickor, men mest var det väl en pojklek, då det ibland gällde hårda tag. Genom att räkna på fick man reda på vilken som skulle bli "skytt". De övriga spred sej över gårdsplanen, och skytteⁿ/efter med bössa i handen. "Bössan" bestod av en liten pinne, varmed skytten skulle vidröra "haren". Antingen kunde så fortsättas, tills alla var skjutna, eller ock kunde bestämmas från början, att de skutna hararna undan för undan skulle förvandlas till "hundar" samt hjälpa att ta och hålla hararna, tills skytten kom och sköt dem. Det var då som det vankade hårda smällar ibland, för hararna gjorde allt för att hunden skulle släppa taget innan skytten kom fram. När alla hararna blivit skjutna, var det att börja på nytt, varvid den först skjutne haren blev skytt nästa gång.

M. 9975: 20.

5

Landskap: Småland Upptecknat av: Folkskoll. G.A. Hartman
Härad: S. Møre Adress: Vissefjärda
Socken: Vissefjärda Berättat av: Upptecknaren
Uppteckningsår: 1946 Född år 1888 i Vissefjärda

Ett par andra lekar ska jag till sist omtala, men de är väl allt
fortfarande i bruk samt väl kända.

✓ "Änkleken".

"springa änkleken" kallas nu "sista paret ut". Vi lekte den precis
som barn och ungdomar alltså leka den, och i den deltog både pojkar
och flickor. Genom den uppfostrades man till finurlighet och fick även
lära sej att springa undan ordentligt. De snabbaste och listigaste kla-
rade sej ju allra bäst.-

✓ "Hök och duva"

leks alltså på våra skolgårdar, men kanske den var annorlunda under min
egen tid som barn. Vi ritade upp två ritsar å planen, 15-20 m från varand-
ra. En räknades på till "hök", de andra var "duvor". Mellan ritsarna stod
nu höken, de övriga utanför en av ritsarna. Duvorna skulle nu försöka att
ta sig förbi höken över den andra ritsen, och vanligen sprang alla eller

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR M. 9975:21

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de flesta på samma gång för att distrahera höken. Fick han tag i någon, vanligen en av de mindre deltagarna, kullades han med fem slag, som räknades högt: ett, två, tre, fyra, fem. Den tagne gjorde allehanda krumbukter för att höken inte skulle kunna "slå" rakt över hjässan - annars gillades det inte - och ofta hände det att offret lyckades slinka undan. När någon blev fångad, blev han också "hök" och fick hjälpa till på samma sätt som den ursprunglige. Det blev så småningom allt svårare att passera området mellan ritsarna, ju fler hökarna blev, och slutligen var endast de största och kraftigaste kvar. Men en efter annan måste även de slutligen duka under för massan av hökar. Så fortsattes samma lek, och nästa gång blev den först tagne hök, eller också kunde man "räkna på" på nytt.

ACC. NR M. 9975:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäckahästen.

Bäckahästen är väl helt och hållet ett mystiskt väsen, som hör endast Skåne till. Åtminstone har vi här uppe i Småland aldrig hört talas om den med detta namn.

Däremot var förr sägnen om Näcken vanlig, och om honom berättade man, att han höll till i sjöarna, särskilt i små trolska gölar eller tjärnar ute i avlägsna beteshagar. Dessa skogssjöar, inramade av svart barrskog, såg med de utåt vattnet kullfallna trädstammarna samt gungflyn mycket skrämmande ut, och alldeles skrämmande och hotande tedde de sej för oss barn, vilka aldrig ensamma tordes gå dit och meta. Vi skrämdes då av de äldre, att Näcken bodde där och tog småbarn. Detta tillgick så, att han förskapade sej till en häst samt gjorde sej så liten att en parvel med lätthet kunde kliva upp på hans rygg. Men då pojken gjort det, så blev hästen med samma stor och väldig samt tog ett hopp ut i sjön med sin lille ryttare. Att mödrarna skrämde barnen på dylikt sätt härrörde sej väl av att de var rädda för att småpojkarna särskilt skulle springa till skogssjöarna och ramla ner från "fällor" eller trampa igenom "dyarna" (gungflyna) och omkomma, likasom man ju skrämde småbarnen för "brunnsgubben", då ju barn med förkärlek är nyfikna på att luta sej över brunnskaret för att titta ner i brunnen.-